

Strategic Policies in Designing and Evaluating Political Development

Esmail Kholafazadeh Astmal¹ , *Gholamreza Memarzadeh Tehran² , Nader Bohlohi Zeinab³
Yousef Beighzadeh⁴

1. PhD Candidate of Public Management, Faculty of Humanities, Islamic Azad University Bonab Branch, Bonab, Iran
2. Associate Professor, Department of Public Management, Islamic Azad University Science and Research Branch, Tehran, Iran
3. Assistant Professor, Department of Public Management, Faculty of Humanities, Islamic Azad University Bonab Branch, Bonab, Iran
4. Assistant Professor, Department of Public Management, Faculty of Humanities, Islamic Azad University Bonab Branch, Bonab, Iran

Citation: Kholafazadeh Astmal, E., Memarzadeh Tehran, Gh., Bohlohi Zeinab N., & Beighzadeh, Y. (2022). [Strategic Policies in Designing and Evaluating Political Development]. *Quarterly Journal of the Macro and Strategic Policies*, 10 (Special Issue), 108-131. <https://doi.org/10.30507/JMSP.2021.271744.2197>

<https://doi.org/10.30507/JMSP.2021.271744.2197>

20.1001.1.23452544.1401.10.1401.4.3

Funding: See Page 129

Received: 15/02/2021

Accepted: 18/05/2021

Available Online: 22/12/2022

Article Type: Research paper

Key words:

Administrative system; political systems; government; development; equilibrium political development.

ABSTRACT

In this study, the effect of strategic policies in designing and evaluating political development in certain Asian countries (Iran, Turkey, and South Korea) has been analysed. These countries were in common in authoritarian modernization. Administrative systems are grounded on political systems, and an efficient government bureaucracy can help the governments be able to step into developments. An equilibrium political development is the most suitable strategic policy to create a balanced relationship between the two administrative political systems in the development process. The main question is that what the strategic policies in designing and evaluating political development in Asian countries are. This study has been done using survey method and comparative studies; the data, also, has been analysed using Smart PLS software. The findings of this research showed that the more the capabilities of administrative systems transform into political capacities, the more countries can develop. The development of the political system is not possible without the general agreement of the political elites around long-term development and planning programs and without the creation of modern administrative systems and modern political institutions. Without stability, participation and political accountability, and stabilization of political institutions, there is a possibility of regression and degeneration of political development. According to the results, the situation of South Korea is better than Turkey and Iran.

JEL Classification: O, O47, P48.

* Corresponding Author:

Gholamreza Memarzadeh Tehran, PhD

Address: Islamic Azad University Science and Research Branch, Tehran

Tel: +98 (912) 1985003

E-mail: gmemar@gmail.com

سیاست‌های راهبردی در طراحی و ارزیابی توسعه سیاسی

اسماعیل خلف‌زاده استمال^۱، * غلامرضا معمارزاده طهران^۲، نادر بهلولی زیناب^۳، یوسف بیگ‌زاده^۴

۱. دانشجوی دکتری، رشته مدیریت دولتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب، بناب، ایران
۲. دانشیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات، تهران، ایران
۳. استادیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب، بناب، ایران
۴. استادیار، گروه مدیریت دولتی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد بناب، بناب، ایران

 20.1001.1.23452544.1401.10.1401.4.3

چکیده

تاریخ دریافت: ۲۷ بهمن ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۲۸ اردیبهشت ۱۴۰۰

تاریخ انتشار: ۱ دی ۱۴۰۱

نوع مقاله: علمی - پژوهشی

در این تحقیق، تأثیر سیاست‌های راهبردی در طراحی و ارزیابی توسعه سیاسی بر فرایند توسعه سیاسی کشورهای آسیایی (ایران، ترکیه و کره جنوبی) تحلیل شد. وجه مشترک این کشورها مدرنیزاسیون اقتدارگرایانه بود. نظام‌های اداری بر بستری از نظام‌های سیاسی قرار دارد و بوروکراسی دولتی کارآمد توان و ظرفیت دولت‌ها برای قدم نهادن در مسیر توسعه را تسهیل می‌کند. توسعه سیاسی تعادلی مناسب‌ترین سیاست راهبردی برای ایجاد تعادل بین دو سیستم اداری و سیاسی در فرایند توسعه است. سؤال اصلی تحقیق عبارت است از: سیاست‌های راهبردی در طراحی و ارزیابی مدل ارزیابی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چگونه است؟ در این تحقیق، از روش پیمایشی و مطالعات تطبیقی استفاده شد و داده‌ها با نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس (Smart PLS) تجزیه و تحلیل گردید. یافته‌های تحقیق نشان داد کشورها بر مبنای توانایی تبدیل قابلیت‌های نظام‌های اداری به ظرفیت‌های سیاسی می‌توانند توسعه یابند. توسعه نظام سیاسی بدون اجماع نخبگان سیاسی حول محور برنامه‌های توسعه و برنامه‌ریزی بلندمدت و بدون ایجاد نظام‌های اداری مدرن و نهادهای مدرن سیاسی امکان‌پذیر نیست و بدون ثبات، مشارکت و پاسخ‌گویی سیاسی و تثبیت نهادهای سیاسی، امکان برگشت و انحطاط توسعه سیاسی وجود دارد. طبق نتایج تحقیق، وضعیت کره جنوبی بهتر از ترکیه و ایران است.

طبقه‌بندی JEL: O, O47, P48

کلیدواژه‌ها:

نظام‌های اداری،
نظام‌های سیاسی،
دولت، توسعه، توسعه
سیاسی تعادلی.

* نویسنده مسئول:

دکتر غلامرضا معمارزاده طهران

نشانی: تهران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

تلفن: +۹۸ (۹۱۲) ۱۹۸۵۰۰۳

پست الکترونیک: gmemar@gmail.com

۱. مقدمه

مفهوم «توسعه» در مطالعه تطبیقی کشورها معنا پیدا می‌کند. این مفهوم در کشورهای در حال توسعه‌ای مانند کشورهای آسیایی در شکل توسعه، و در کشورهای پیشرفته به شکل رشد مشخص می‌گردد. در خلال یکصد سال گذشته، تحولاتی در کشورهای پیشرفته به وقوع پیوسته که وجوه و جلوه آن شکل طبیعی و درون‌زای فرایند «توسعه» است؛ اما در سایر کشورهای در حال توسعه، شکل وارداتی و اکتسابی به خود گرفته است.

توسعه امری تجربی و بشری است [و] می‌تواند قابلیت اقتباس و الگوبرداری را داشته باشد. توسعه‌یافتگی دارای اصول ثابتی همچون علم‌پذیری، نظم‌پذیری، قانون‌پذیری، ثبات سیاسی، عقلانیت، آموزش مدنیت، شایسته‌سالاری، داشتن وجدان کاری، بهره‌وری، کارآمدی، مبارزه با فساد، نظارت بر عملکرد مجریان یک کشور و... را دارد. اما نوع رسیدن به آن نسبت به پتانسیل‌ها و روش‌های برنامه‌ریزی هر کشوری می‌تواند متفاوت باشد (سریع‌القلم، ۱۳۹۹، ص. ۲۶).

امروزه برخلاف گذشته، توسعه دیگر یک پدیده تک‌بعدی تلقی نمی‌شود؛ بلکه امری چندوجهی، واحد و منسجم به حساب می‌آید و ابعاد سیاسی، اجتماعی و فرهنگی توسعه در کنار بُعد اقتصادی آن در مباحث توسعه درون‌زا، توسعه انسانی و توسعه پایدار، جایگاه ویژه‌ای دارد و تقریباً در تمامی مباحث فوق، جنبه سیاسی توسعه مورد توجه جدی است (Huntington, 1984 به نقل از عبدالهی و زاده، ۱۳۸۸، صص. ۳۰-۳۱).

توسعه سیاسی، به همین معنای توسعه مشارکت و رقابت سیاسی، به رغم وجود چالش‌ها و موانع فراوان، بالاخره به‌عنوان یک پروژه عظیم سیاسی، مدت مدیدی است که در بخشی از کره خاکی به ثمر نشسته و جهان غرب سالیان سال است که از این موهبت بزرگ بهره‌مند می‌باشد؛ لیکن در اغلب کشورهای در حال توسعه، چنین نعمتی به چشم نمی‌خورد و به جای توسعه سیاسی، با سطوح و درجات گوناگون توسعه‌نیافتگی و ناستواری سیاسی مواجه هستیم (آبراهامیان، ۱۳۷۶، ص. ۳۱).

«لوسین پای^۱ توسعه سیاسی را افزایش ظرفیت نظام در پاسخ‌گویی به نیازها و خواسته‌های مردم، ثبات سیاسی و همچنین افزایش مشارکت سیاسی می‌داند» (Johari, 1993 به نقل از امین‌زاده، ۱۳۷۶، ص. ۲۳).

سیستم اداری بر بستری از سیستم‌های سیاسی، اقتصادی و اجتماعی قرار دارد و سیستم سیاسی نزدیک‌ترین سیستم به سیستم حکومتی (اداری) بوده و بیشترین تأثیرگذاری را بر آن دارد. گابریل آلموند^۲ معتقد است: سیستم سیاسی یک سیستم مشروع، حفظ‌کننده نظام یا

1. Lucien pey
2. Gabriel Almond

تغییر شکل‌دهنده در جامعه است (هدی، ۱۳۸۸، ص. ۲۷).

بوروکراسی دولتی کارآمد، توان و ظرفیت دولت‌ها برای قدم نهادن در مسیر توسعه را تسهیل می‌کند. در همین راستا اوانز و روژهمایر^۳ با بررسی کشورهای مختلف نشان داده‌اند که برخلاف باور رایج که بوروکراسی‌ها را مانع توسعه قلمداد می‌کند، توسعه تا حد زیادی وابسته به داشتن بوروکراسی‌های شایسته‌سالار و کارآمد است (Evans & Rauch, 1999, p. 35).

به نظر می‌رسد اهمیت برخی عوامل سیاسی بیشتر از دیگر عوامل است؛ همچون فهم نخبگان سیاسی و ختم‌شی‌گذاران سیاسی از مفهوم توسعه، توسعه سیاسی و روابط بین‌الملل. سؤالات مهمی در این زمینه مطرح شده؛ از جمله: آیا بین نخبگان سیاسی کشورهای آسیایی فهم مشترکی از نظام بین‌المللی وجود دارد؟ آیا در اذهان آنان توسعه‌یافتگی امری بومی و منحصر به فرد است یا تابع اصولی مشترک است که زیربنای مدیریت کشورها، افزایش کارآمدی نظام‌های اداری، سیستم‌های سیاسی و اقتصادی آنان می‌باشد؟ آیا توسعه‌یافتگی بحثی جهانی است و هیچ کشوری نمی‌تواند بدون ارتباطات بین‌المللی پیشرفت کند یا هر کشوری قادر است مسیری متفاوت با دیگران بی‌یابد؟

پرسش اصلی تحقیق عبارت است از:

سیاست‌های راهبردی در طراحی و ارزیابی مدل ارزیابی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چگونه است؟

۱. نقش پاسخ‌گویی سیاسی در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۲. نقش ثبات سیاسی در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۳. نقش مشارکت سیاسی در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۴. پرسش‌های فرعی تحقیق عبارت است از:
۵. نقش یکپارچگی سیاسی در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۶. نقش قانون‌گرایی در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۷. نقش کارآمدی در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۸. نقش بسیج منابع در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۹. نقش اقتدار و مشروعیت در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟

3. Evans and Rojehmeier

۱۰. نقش کیفیت مقررات در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۱۱. نقش اجماع نخبگان در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۱۲. نقش تمرکززدایی در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۱۳. نقش تفکیک ساختارها و تخصصی کردن نقش‌ها و سازمان‌ها در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۱۴. نقش بوروکراتیزه کردن نظام اداری در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۱۵. نقش برنامه‌ریزی بلندمدت در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۱۶. نقش آزادی مطبوعات و رسانه‌ها در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۱۷. نقش آزادی و برابری در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۱۸. نقش افزایش تناسب با استانداردهای جهانی در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۱۹. نقش افزایش عملکرد در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟
۲۰. نقش افزایش توزیعی در سیاست‌های راهبردی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی چیست؟

۲. پیشینه تحقیق

یافته‌های پژوهش پرهیزکار و کونل (2011) در مقاله «مقایسه مدرنیزاسیون در ایران و ترکیه» به این شرح است: ۱. مدرنیزاسیون باعث افزایش برابری جنسیتی و نگرش‌های سکولار و دموکراتیک می‌شود؛ ۲. ترکیه از نظر برابری جنسیتی و ارزش‌های خانوادگی از درجه بالاتری برخوردار است؛ ۳. تفاوت بین ایران و ترکیه ممکن است ناشی از تفاوت در نگرش به سکولاریسم باشد. ترکیه از تغییری پیروی کرد که ریشه در تغییر ایدئولوژیکی داشت؛ یعنی مشروطه سکولار؛ در حالی که در ایران این تغییر برعکس با ظهور یک رژیم اسلامی در ۱۹۷۹م صورت گرفت که به‌وضوح مانعی برای پیشرفت در نگرش‌های مدرن توصیف شد؛ ۴. در ترکیه، کاهش نظم سنتی، ظهور ساختار سرمایه‌داری و ظهور اداری مدرن بوروکراتیک، همه نشان‌دهنده توسعه مدرنیسم نسبتاً روشنی بود. در ایران، فقدان تغییر فرهنگی قابل مقایسه از نظر وسعت با ترکیه، نقص نسبی تغییر آن را نسبت به مدرنیسم نشان می‌دهد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت دولت اسلامی در ایران حمایت از دموکراسی را تضعیف کرده است (pp. 1-8).

هونگ (۱۳۹۲) در رساله خود با عنوان بررسی تطبیقی نقش دولت و جامعه مدنی در توسعه

اقتصادی - اجتماعی کره جنوبی و ایران به این نتایج دست یافت که دو کشور کره جنوبی و ایران فرایندی مشابه را برای نوسازی تجربه کردند؛ اما در گذر زمان، تفاوت‌های زیادی میان آن‌ها ایجاد شد؛ به‌گونه‌ای که فرایند توسعه در کره جنوبی با موفقیت زیادی همراه شد؛ اما در ایران این فرایند چندان نتیجه‌بخش نبود. دولت کره جنوبی به دولتی توسعه‌خواه مبدل گشت؛ ولی دولت ایران دولتی مردد و جامعه مدنی ایران جامعه مدنی مردد است. وجود توازن قدرت میان عناصر توسعه‌خواه و توسعه‌ستیز است که بخشی از این جامعه واپس‌گرا و سنت‌گرا و بخشی دیگر ترقی‌خواه و تجددگرا و پشتیبان اصلاحات سیاسی است. در این جامعه، نه زمین‌داران و نه بورژوازی صنعتی، هیچ‌کدام، بر یکدیگر برتری ندارند. این نوع دوسوگرایی موجب بروز تنگناهای جدی هنگام تعیین خط‌مشی دولت در ایران شده است (ص. ۵۳).

چاملو (2019) در مطالعه‌ای تطبیقی در خصوص عملکرد اقتصادی ایران پس از انقلاب ۱۹۷۹م، به این نتایج دست یافت: اقتصاد ایران در سال ۱۹۷۸م، ۲۶ درصد بزرگ‌تر از اقتصاد ترکیه، ۶۵ درصد بزرگ‌تر از کره و تقریباً ۵،۵ برابر اقتصاد ویتنام بود؛ اما در سال ۲۰۱۷م، تولید ناخالص داخلی ترکیه ۲،۴ و کره ۷،۲ برابر بیشتر از ایران بود؛ در حالی که ویتنام ۷۰ درصد از ایران است. در سه دهه قبل از انقلاب، شاهد افزایش درآمد سرانه ایران به میزان ۳،۲ برابر بودیم؛ حال آنکه در چهار دهه پس از انقلاب فقط دو برابر شده است. در سال ۱۹۸۰م، سرانه تولید ناخالص داخلی ایران بیشتر از مقایسه‌کنندگان آن بود (در سال ۱۹۸۰م: ایران = ۳،۳۷۴ دلار، ترکیه = ۲،۱۶۹ دلار، کره = ۱۷۱۱ دلار، ویتنام = ۵۱۴ دلار؛ در سال ۲۰۱۸م: ایران = ۴،۸۳۸ دلار، ترکیه = ۱۱،۱۲۵ دلار، کره = ۳۲،۷۷۴ دلار، ویتنام = ۲،۴۸۲ دلار). ایران دارای پایین‌ترین میزان مشارکت نیروی کار است. فقط ۴۵ درصد نیروی کار فعال اقتصادی هستند و یکی از بالاترین نرخ‌های بیکاری، به‌ویژه در بین جوانان تحصیل کرده را داراست که یکی از عوامل تعیین‌کننده در این میزان، نرخ پایین مشارکت زنان در فعالیت اقتصادی است. با اینکه زنان ایران بیش از ۶۰ درصد فارغ‌التحصیلان دانشگاهی را تشکیل می‌دهند، فقط ۱۷ درصد از آنان جزو نیروی کار فعال هستند که به‌دلیل قوانین و مقررات تبعیض‌آمیز جنسیتی است. سیاست خارجی متمرکز بر ادغام منطقه‌ای و جهانی ممکن بود به ایران اجازه دهد از جغرافیای اقتصادی منحصربه‌فردش بسیار بیشتر بهره‌برد. بنابراین با اینکه به‌طور قطع در چهل سال گذشته پیشرفت‌هایی داشته است، نتوانسته با کشورهای مورد بررسی و پیش‌گفته همگام باشد (pp. 2-4).

قادری، تبریزی و پوریانی (۱۳۹۹) در مقاله «مطالعه تطبیقی برنامه‌های توسعه ایران و کره جنوبی در چهار دهه گذشته» اظهار کرده‌اند موانع و بازدارندگی‌ها در برنامه‌های توسعه ایران عبارت است از: نبود تعریف روش از توسعه برنامه، تعدد اهداف و انعطاف‌پذیری برنامه‌ها، نظام آماری و اطلاعات غیرشفاف و ناکارآمد، برنامه‌های بلندپروازانه و غیرواقعی، فقدان نگاه آینده‌شناسی در تدوین برنامه توسعه، مشخص نبودن اولویت‌ها، فقدان استراتژی توسعه صنعتی و عدم مشارکت در بخش خصوصی. همچنین نتایج تحقیق ایشان حاکی است که در مسیر توسعه کره جنوبی،

توجه به زیرساخت‌های توسعه، اهمیت دادن به آموزش و پرورش و تعلیم نیروی کار، توجه به رابطه صحیح بین دولت و بخش خصوصی، اصلاح سیستم پولی و مالی متناسب با توسعه، استراتژی تشویق و توسعه صادرات در اولویت قرار داشته است (صص. ۸۹-۱۰۷).

۳. چارچوب نظری

تحولات در عرصه مدیریت امور عمومی بیانگر آن است که سیاست و اداره در چارچوب ارتباطی متقابل نقش بهینه‌ای در عرصه سیاست‌گذاری عمومی دارند. به عبارتی توسعه سیاسی و اداری از یکدیگر تأثیرپذیرند و قلب حکومت را تشکیل می‌دهند. توسعه سیاسی مقوله‌ای بنیادی دارای ابعاد سیاسی و اجتماعی که علاوه بر وجه ذهنی و رفتاری، تنظیمات بین دولت و جامعه را در قالبی نهادمند و پویا برقرار می‌سازد و در ساختار و ترتیبات نهادی دولت هم اثر می‌گذارد. بنابراین توسعه سیاسی در دو سطح دولت و جامعه سازمان‌دهی می‌شود و اساساً عملکرد سازمان‌های دولتی سیاسی است و آن‌ها در بستر سیاسی شکل می‌گیرند (Waldo, 1948, p. 141).

شکل ۱. مدل کلی توسعه سیاسی تعادلی

اصولاً هر تغییری در نهایت به تعادل می‌انجامد؛ حتی در کشورهای دیکتاتوری هم نوعی تعادل وجود دارد. اما کدام تعادل جوامع را به سوی توسعه می‌راند؟ موضوع مهم این است که تغییر ساختارها به سمت بهبود و توسعه یافتگی این سیاست‌های راهبردی بینجامد. توسعه نظام‌های اداری و نهادینه کردن نهادهای سیاسی لازمه همدیگرند. بی‌تعادلی (در حالت بالا بودن بوروکراسی اداری و پایین بودن سطح نهادینه کردن نهادهای سیاسی) سیستم سیاسی را ناتوان و ناکارآمد می‌کند و دست بوروکرات‌ها را برای فساد و انجام دادن هر کاری باز می‌گذارد. برعکس، عدم تعادل (در حالت بالا بودن و غلبه نهاد سیاسی) ناکارآمدی را گسترش می‌دهد و سیستم تاراج را به وجود می‌آورد و با روی کار آمدن ناشایستگان، فساد و تباهی سیستم سیاسی را فرامی‌گیرد. توسعه سیاسی تعادلی مناسب‌ترین سیاست راهبردی برای حفظ و رشد متوازن ساختارها، نهادها و سازمان‌ها در کنار سایر ابعاد توسعه، همچون توسعه اقتصادی، سیاسی و اجتماعی است.

۳-۱. دسته‌بندی آرای توسعه سیاسی

بررسی آرای دانشمندان و صاحب‌نظران توسعه نشان داد هرچند آنان از عباراتی متفاوت برای بیان نظریاتشان استفاده کرده‌اند، تقریباً چارچوب مفهومی یا نظری یکسانی را به کار برده‌اند. توسعه سیاسی تعادلی مناسب‌ترین سیاست راهبردی برای حفظ و رشد متوازن نهادها و سازمان‌ها در کنار سایر ابعاد توسعه همچون توسعه اقتصادی، سیاسی و اجتماعی است. مهم‌ترین مؤلفه‌های اثرگذار مستقل بر راهبرد نظام‌های اداری در **جدول ۱** بیان شده است.

جدول ۱. مؤلفه‌های اثرگذار بر سیاست راهبردی طراحی و ارزیابی توسعه سیاسی

ردیف	توسعه سیاسی تعادلی
۱	افزایش قابلیت نظام اداری
۲	سیستم اداری تعادلی
۳	افزایش قابلیت ساختارسازی نظام اداری
۴	سیستم سیاسی تعادلی
۵	افزایش ظرفیت سیستم سیاسی

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و حکان

۴. روش تحقیق

این تحقیق از لحاظ ماهیت کمی و از لحاظ گردآوری اطلاعات پیمایشی است. کمی از آن جهت که از طریق پرسش‌نامه از صاحب‌نظران نظرخواهی گردید. همچنین از روش توصیفی نیز استفاده شده است. توصیفی از آن جهت که در پی تبیین چرایی امور است و دامنه‌ای وسیع دارد و نیازمند بررسی افکار عمومی، مطالعه رسانه‌ها، سنجش میزان رضایتمندی مردم، بررسی مشارکت‌کنندگان امر سیاسی، رأی‌دهندگان در انتخابات و... است. پس از پیشینه‌کاوی و مرور مبانی نظری تحقیق، متغیرهای اصلی و سؤالات تدوین شد. برای هر متغیر چهار سؤال در نظر گرفته شد و پرسش‌نامه‌ای با استفاده طیف لیکرت با ۱۹ متغیر و ۷۶ سؤال تهیه شد که به ۳۰ نفر از صاحب‌نظران ارسال و سپس جمع‌آوری گردید. پس از تعیین روایی و پایایی آن‌ها، نظرسنجی به عمل آمد. نتایج با استفاده از نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس^۴ تجزیه و تحلیل شد.

۴-۱. معرفی متغیرهای مدل تحقیق

متغیرهای وابسته: ۱. مشارکت سیاسی، ۲. ثبات سیاسی، ۳. پاسخ‌گویی سیاسی؛ متغیرهای مستقل: ۱. یکپارچگی ملی، ۲. قانون‌گرایی، ۳. کارآمدی، ۴. بسیج منابع، ۵. اقتدار و مشروعیت،

4. Smart PLS

در جدول زیر نیز بارهای عاملی ابزار تحقیق ارائه شده است.

جدول ۲. بارهای عاملی ابزار تحقیق

سؤال	بار عاملی	سؤال	بار عاملی	سؤال	بار عاملی	سؤال	بار عاملی	سؤال	بار عاملی	سؤال	بار عاملی		
۱	۰/۱۷۲	۱۲	۰/۷۵۵	۲۳	۰/۶۸۲	۳۴	۰/۸۳۵	۴۵	۰/۶۰۴	۵۶	۰/۴۳۹	۶۷	۰/۸۰۱
۲	۰/۷۵۰	۱۳	۰/۵۸۱	۲۴	۰/۸۴۳	۳۵	۰/۴۵۰	۴۶	۰/۵۲۹	۵۷	۰/۸۴۱	۶۸	۰/۸۵۱
۳	۰/۶۹۱	۱۴	۰/۵۲۰	۲۵	۰/۳۶۶	۳۶	۰/۷۲۶	۴۷	۰/۵۷۳	۵۸	۰/۵۳۹	۶۹	۰/۶۷۱
۴	۰/۶۰۸	۱۵	۰/۵۲۳	۲۶	۰/۶۸۸	۳۷	۰/۷۶۱	۴۸	۰/۷۰۳	۵۹	۰/۷۳۲	۷۰	۰/۸۸۸
۵	۰/۵۲۱	۱۶	۰/۸۰۴	۲۷	۰/۶۰۶	۳۸	۰/۷۳۸	۴۹	۰/۶۶۷	۶۰	۰/۶۶۴	۷۱	۰/۵۳۹
۶	۰/۶۱۸	۱۷	۰/۵۵	۲۸	۰/۸۳۶	۳۹	۰/۶۳۵	۵۰	۰/۵۲۴	۶۱	۰/۸۱۰	۷۲	۰/۳۰۰
۷	۰/۳۵۰	۱۸	۰/۸۵۷	۲۹	۰/۸۵۰	۴۰	۰/۶۱۵	۵۱	۰/۶۵۰	۶۲	۰/۶۱۸	۷۳	۰/۷۹۹
۸	۰/۸۲۳	۱۹	۰/۹۲۳	۳۰	۰/۷۹۵	۴۱	۰/۶۶۷	۵۲	۰/۳۸۱	۶۳	۰/۵۴۳	۷۴	۰/۴۸۴
۹	۰/۶۹۵	۲۰	۰/۶۸۳	۳۱	۰/۷۳۴	۴۲	۰/۷۸۲	۵۳	۰/۵۷۳	۶۴	۰/۵۱۷	۷۵	۰/۷۱۵
۱۰	۰/۳۰۲	۲۱	۰/۵۴۷	۳۲	۰/۷۷۱	۴۳	۰/۶۷۳	۵۴	۰/۵۵۰	۶۵	۰/۲۱۲	۷۶	۰/۴۴۹
۱۱	۰/۴۷۶	۲۲	۰/۸۳۴	۳۳	۰/۸۳۲	۴۴	۰/۶۳۶	۵۵	۰/۶۳۲	۶۶	۰/۷۵۴		

(منبع: یافته‌های تحقیق)

طبق جدول ۲، بار عاملی ۶۹ سؤال بیشتر از ۰/۴ و در کل سؤالات مورد پذیرش است.

جدول ۳. میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

ردیف	متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
۱	پاسخ‌گویی	۰/۷۸۸	۰/۰۵۹
۲	ثبات سیاسی	۰/۷۶۵	۰/۰۸۵
۳	مشارکت سیاسی	۰/۸۲۰	۰/۰۴۸
۴	کارآمدی	۰/۸۹۸	۰/۰۳۱
۵	قانون‌گرایی	۰/۸۸۹	۰/۰۳۱
۶	یکپارچگی ملی	۰/۷۳۹	۰/۰۶۰
۷	بسیج منابع	۰/۸۱۷	۰/۰۵۰
۸	اقتدار و مشروعیت	۰/۹۱۲	۰/۰۲۵
۹	کیفیت مقررات	۰/۹۱۷	۰/۰۲۳
۱۰	اجماع نخبگان	۰/۸۵۵	۰/۰۴۷
۱۱	تمرکززدایی	۰/۸۷۳	۰/۰۴۱
۱۲	تفکیک ساختارها و تخصصی کردن نقش‌ها	۰/۶۰۶	۰/۱۱۰
۱۳	بوروکراتیزه کردن نظام اداری	۰/۵۷۹	۰/۱۲۶
۱۴	برنامه‌ریزی	۰/۶۷۱	۰/۰۹۴
۱۵	آزادی مطبوعات و رسانه‌ها	۰/۹۲۲	۰/۰۲۳
۱۶	آزادی و برابری سیاسی	۰/۸۵۰	۰/۰۴۲
۱۷	افزایش تناسب با استانداردهای جهانی	۰/۸۹۱	۰/۰۳۶
۱۸	افزایش عملکرد	۰/۷۸۱	۰/۰۵۲
۱۹	افزایش توزیعی	۰/۸۴۳	۰/۰۶۱

(منبع: یافته‌های تحقیق)

در جدول ۳، میانگین و انحراف استاندارد تمام متغیرهای تحقیق بیان شده است. همان‌طور که روشن است، بیشترین میانگین مربوط به متغیر آزادی مطبوعات و رسانه‌ها (۰/۹۲۲) و کمترین میانگین مربوط به متغیر بوروکراتیزه کردن نظام اداری (۰/۵۷۹) است.

۲-۴. ارزیابی مدل اندازه‌گیری

پایایی مدل با سه شاخص ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و روایی هم‌گرا ارزیابی شده است. روایی هم‌گرا با استفاده از میانگین واریانس استخراج‌شده و روایی واگرا نیز به‌روش فورنل - لارکر بررسی شده است.

جدول ۴. بررسی ضرایب پایایی شاخص‌های تحقیق

ردیف	متغیر	ضریب آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	روایی هم‌گرا
۱	پاسخ‌گویی	۰/۷۶۶	۰/۷۳۴	۰/۵۸۱
۲	ثبات سیاسی	۰/۷۵۳	۰/۷۱۶	۰/۵۶۷
۳	مشارکت سیاسی	۰/۷۸۷	۰/۷۰۴	۰/۵۵۰
۴	کارآمدی	۰/۷۱۲	۰/۸۲۲	۰/۵۴۳
۵	قانون‌گرایی	۰/۷۵۲	۰/۸۴۶	۰/۵۸۹
۶	یکپارچگی ملی	۰/۷۳۱	۰/۷۰۴	۰/۵۸۱
۷	بسیج منابع	۰/۷۶۷	۰/۷۷۴	۰/۵۳۷
۸	اقتدار و مشروعیت	۰/۷۹۵	۰/۸۶۶	۰/۶۱۸
۹	کیفیت مقررات	۰/۷۸۶	۰/۸۱۱	۰/۵۳۰
۱۰	اجماع نخبگان	۰/۷۳۰	۰/۷۸۳	۰/۵۷۶
۱۱	تمرکززدایی	۰/۷۳۴	۰/۷۸۵	۰/۵۷۹
۱۲	تفکیک ساختارها و تخصصی کردن نقش‌ها	۰/۷۲۵	۰/۸۹۶	۰/۵۶۷
۱۳	بوروکراتیزه کردن نظام اداری	۰/۷۷۷	۰/۷۷۲	۰/۵۰۷
۱۴	برنامه‌ریزی	۰/۷۵۱	۰/۷۳۴	۰/۵۰۵
۱۵	آزادی مطبوعات و رسانه‌ها	۰/۷۴۶	۰/۷۹۲	۰/۵۹۷
۱۶	آزادی و برابری سیاسی	۰/۷۹۱	۰/۷۲۰	۰/۵۱۰
۱۷	افزایش تناسب با استانداردهای جهانی	۰/۷۳۴	۰/۸۵۰	۰/۶۵۴
۱۸	افزایش عملکرد	۰/۷۹۴	۰/۷۶۹	۰/۵۳۴
۱۹	افزایش توزیعی	۰/۷۸۱	۰/۷۱۲	۰/۵۹۶

(منبع: یافته‌های تحقیق)

در **جدول ۴**، ضریب آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و روایی هم‌گرا ارائه شده است. چنان‌که مشاهده می‌شود، ضریب آلفای کرونباخ برای تمام متغیرهای تحقیق بیشتر از $0/7$ به‌دست آمد که ثبات درونی بالایی ابزار پژوهش را نشان می‌دهد. ضریب دیلون - گلدشتاین یا پایایی ترکیبی شاخص سازگاری درونی مدل اندازه‌گیری سازه‌هاست. این ملاک معیار مدرن‌تری است که پی‌ال‌اس برای ارزیابی پایایی مدل گزارش می‌دهد که طی آن، پایایی سازه نه به‌صورت مطلق، بلکه با توجه به هم‌بستگی سازه‌ها با یکدیگر محاسبه می‌شود. مقادیر حاصل نشان از پایایی مطلوب مدل پژوهش دارد. همچنین برای بررسی روایی هم‌گرا، شاخص متوسط واریانس استخراج‌شده به‌کار رفت که مقادیر آن باید بیشتر از $0/5$ باشد؛ لذا نتیجه مطلوب است.

۳-۴. ضرایب مسیر

ضرایب مسیر معادل بتای استاندارد شده در رگرسیون است. مقادیر کمتر از $0/3$ ضعیف، بین $0/3$ تا $0/6$ متوسط و بیش از $0/6$ خوب تفسیر می‌شود. معناداری ضرایب مسیر به‌روش BT و به‌وسیله شاخص t مشخص می‌شود؛ به‌طوری که مقادیر t بیشتر از $1/96$ معنادار در نظر گرفته می‌شود.

جدول ۵. ضرایب مسیر مدل ساختار و اثر کل مؤلفه‌ها

مقدار t	ضرایب مسیر (B)	سازه ملاک	سازه پیش‌بینی
۲/۷۸۰	۰/۴۶۲	توسعه سیاسی	افزایش قابلیت نظام اداری
۲/۸۷۷	۰/۷۲۱	توسعه سیاسی	افزایش جهت‌دهی عقلایی
۲/۱۱۹	۰/۵۲۶	توسعه سیاسی	افزایش ساختارسازی نظام اداری
۲/۱۷۳	۰/۵۹۴	توسعه سیاسی	افزایش ظرفیت جهت‌دهی سیاسی
۲/۸۹۰	۰/۷۴۱	توسعه سیاسی	افزایش ظرفیت نظام سیاسی

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

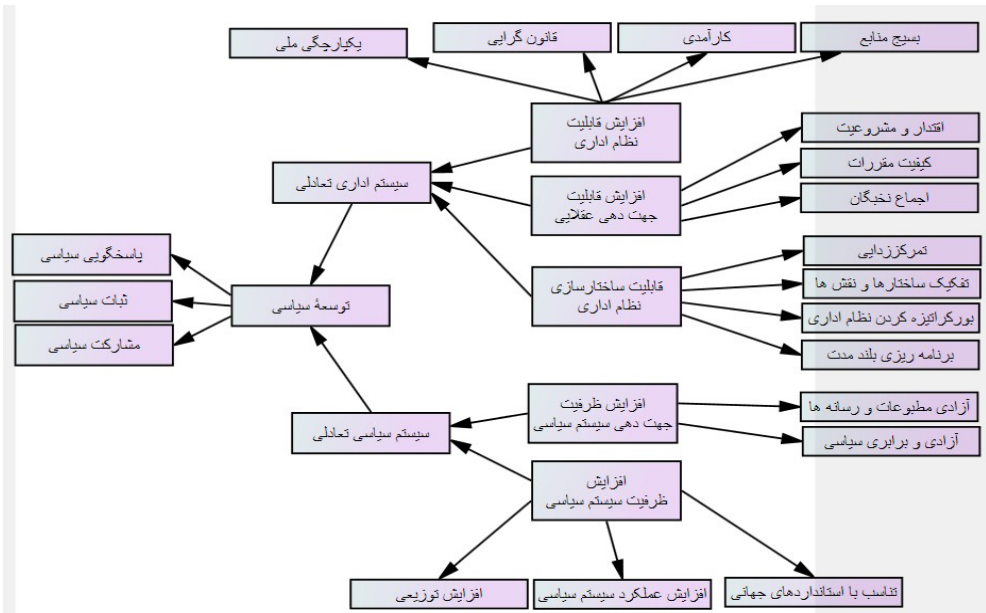
(منبع: یافته‌های تحقیق)

با توجه به **جدول ۵**، تأثیر افزایش «قابلیت نظام اداری» بر توسعه سیاسی با ضریب مسیر $0/4$ خوب است و ضریب مسیر با مقدار t برابر با $2/877$ که بیشتر از $1/96$ است، معنادار تلقی می‌شود. تأثیر «جهت‌دهی عقلایی» بر توسعه سیاسی با ضریب مسیر $0/7$ و مقدار t برابر با $2/877$ که بیشتر از $1/96$ است، معنادار تلقی می‌شود. تأثیر «ساختارسازی نظام اداری» بر توسعه سیاسی با ضریب مسیر $0/5$ و مقدار t برابر با $2/119$ که بیشتر از $1/96$ است، معنادار تلقی می‌شود. تأثیر «افزایش جهت‌دهی سیاسی» بر توسعه سیاسی با ضریب مسیر $0/5$ و مقدار t برابر با $2/173$ که بیشتر از $1/96$ است، معنادار تلقی می‌شود. تأثیر «افزایش ظرفیت نظام سیاسی» بر توسعه سیاسی با ضریب مسیر $0/7$ و مقدار t

برابر با ۲/۸۹۰ که بیشتر از ۱/۹۶ است، معنادار تلقی می‌شود. با توجه به این جدول و ضرایب مسیر می‌توان گفت افزایش ظرفیت نظام سیاسی و افزایش جهت‌دهی عقلایی بیشترین تأثیر را بر توسعه سیاسی دارد. در ادامه تأثیر متغیرهای مستقل تحقیق بر توسعه سیاسی واکاوی شد. نتایج تحقیق نشان داد تأثیر تمام متغیرها بر توسعه سیاسی معنادار است و مقدار t در همه متغیرها بیشتر از ۱/۹۶ است؛ لذا به سؤال‌های اول تا نوزدهم پژوهش پاسخ داده می‌شود.

ب. قسمت تطبیقی - تحلیلی

برای سنجش رابطه متغیرهای وابسته و مستقل، از آمارهای مؤسسه‌های بین‌المللی همچون بانک جهانی، خانه آزادی و مؤسسه لگاتوم برای کشورهای آسیایی مورد تحقیق (ایران، ترکیه و کره جنوبی) استفاده گردید. همچنین برای وضوح بیشتر، کشورهای سنگاپور و مالزی به این نمونه‌ها افزوده شد. با این توضیح که در برخی از آمارها به شکل صعودی (P) و برخی به شکل نزولی (N) تدوین شده است که در جمع‌بندی نهایی، برای قابل درک شدن، همگی به شکل صعودی درآمد (استفاده از تکنیک بازسازی)^۵.

شکل ۳. مدل مفهومی

5. Rebuilding

۵. یافته‌های تحقیق و تجزیه و تحلیل داده‌ها

۵-۱. سیستم اداری تعادلی

نتایج تحقیق به ترتیب عبارت است از:

افزایش قابلیت نظام اداری:

هدف از تحول اداری، تقویت توانمندی‌های نظام اداری در جهت ایفای کارآمد وظایف، انطباق نقش‌ها، توانمندی‌ها و قابلیت‌های نظام اداری است که برای توسعه امری حیاتی می‌باشند. تحول در قابلیت نظام اداری متناسب با پیشرفت‌های تکنولوژی در راستای تحقق خواسته‌های جامعه می‌باشد و می‌تواند از فرایندهای متعددی همچون یکپارچگی ملی، قانون‌گرایی، کارآمدی، بسیج منابع، مشارکت عمومی کارکنان، تناسب وظایف و اختیارات، توانمندسازی کارکنان و مدیران، پاسخ‌گویی دولت‌مردان و... را دنبال گردد (فیض، ۱۳۹۴، ص. ۲).

در این متغیر، چهار شاخص یکپارچگی ملی، قانون‌گرایی، کارآمدی و بسیج منابع وجود دارد.

افزایش قابلیت جهت‌دهی عقلایی:

دولت‌ها نهادهایی ارزشمند و بازیگران عقلانی هستند که با استفاده از متغیرهایی همچون اقتدار و مشروعیت، کیفیت مقررات و اجماع‌نخبگان؛ نظام‌های اداری مدرن ساخته و با برنامه‌ریزی و اتخاذ تصمیمات استراتژیک منافع مورد انتظارشان نظیر آزادی، امنیت و رفاه به‌کار می‌گیرند و مردم از خدمات آن‌ها بهره‌مند می‌شوند (Ruggie, 1998, p. 9).

در این مؤلفه، سه شاخص اقتدار و مشروعیت، کیفیت مقررات و اجماع‌نخبگان وجود دارد.

افزایش قابلیت ساختارسازی نظام اداری:

سازمان‌دهی ساختار نظام اداری نقش مهمی در توسعه سیاسی کشورها دارد. نظام اداری دارای اجزایی به‌هم‌پیوسته مانند ساختار سازمانی، منابع انسانی، نظام حقوقی و مزایا، فناوری‌های مدیریتی، فرهنگ سازمانی و فناوری اطلاعات است. از آنجا که در ساختار نظام اداری مقاصد، اهداف و مأموریت‌های سازمانی نهفته است، مهم‌ترین اجزا به‌شمار می‌روند و نقش مهمی در فرایند موفقیت دارند (صفریان، شهرام‌نیا، مسعودنیا و مکی، ۱۳۹۶، ص. ۲۶)

در این مؤلفه، سه شاخص اقتدار و مشروعیت، کیفیت مقررات و اجماع‌نخبگان وجود دارد. در مطالعه تطبیقی کشورهای آسیایی مشخص شد در این یازده شاخص، نخست کره جنوبی با رتبه ۹۳، سپس ترکیه با رتبه ۷۲ و درنهایت ایران با رتبه ۳۵ قرار داد. رتبه کشورهای سنگاپور و مالزی هم به ترتیب ۹۷ و ۷۴ است.

جدول ۶. قابلیت سیستم اداری تعادلی

ردیف	کشورها	یکپارچگی ملی	قانون‌گرایی	کارآمدی	بسیج منابع	اقتدار مشروعیت	کیفیت مقررات	اجماع نخبگان	تمرکز زدایی	تفکیک ساختارها و نقش‌ها	بوروکراتیزه کردن نظام اداری	برنامه‌ریزی بلندمدت	میانگین
۱	ایران	۳۰	۲۲	۳۷	۳۳	۲۲	۷	۳۰	۳۰	۳۷	۷۰	۶۶	۳۵
۲	مالزی	۵۰	۶۵	۸۰	۵۴	۸۹	۷۰	۶۰	۶۰	۶۰	۱۱۶	۱۱۱	۷۴
۳	سنگاپور	۵۰	۹۲	۹۹	۹۰	۱۴۱	۹۹	۵۰	۶۰	۹۹	۱۵۰	۱۳۷	۹۷
۴	کره جنوبی	۸۰	۸۰	۸۱	۷۸	۱۴۸	۷۵	۸۰	۸۰	۸۰	۱۳۱	۱۱۴	۹۳
۵	ترکیه	۷۰	۵۴	۶۰	۳۷	۹۷	۶۱	۶۰	۷۰	۸۰	۹۶	۱۰۲	۷۲

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

(منبع: یافته‌های تحقیق)

۲-۵. سیستم سیاسی تعادلی

افزایش ظرفیت جهت‌دهی سیاسی:

نظام سیاسی از عوامل متعددی تأثیر می‌پذیرد. مطبوعات به‌عنوان نهادی از جامعه مدنی که در واقع رکن چهارم دموکراسی در هر نظام سیاسی شناخته می‌شود، نقد قدرت و پاسخ‌گو کردن دولت‌مردان می‌تواند نقش مهمی در ایجاد بستر مناسب جهت توسعه فرهنگی و سیاسی ایفا کند. همچنین نقش آزادی و برابری و رعایت تساوی حقوق افراد یک جامعه در انتخاب کردن و انتخاب شدن پایه دموکراسی جوامع مدرن و بستر به‌وجود آمدن احزاب سیاسی به‌شمار می‌رود (مک‌کوایل، ۱۳۸۸، ص. ۱۶۶).

در این مؤلفه، دو شاخص آزادی مطبوعات و رسانه‌ها و آزادی و برابری وجود دارد.

افزایش ظرفیت سیستم سیاسی:

براساس نظریه بوم‌شناسی، نظام سیاسی نزدیک‌ترین لایه به نظام اداری است و بیشترین اثرگذاری را بر آن دارد. نتایج تحقیق این موضوع را اثبات کرد.

بوم‌شناسی سیستم دولتی محیط بوروکراسی را به دوایر متحدالمرکزی تشبیه می‌کند که

سیستم بوروکراسی در مرکز آن قرار گرفته است؛ به‌گونه‌ای که کوچک‌ترین دایره بیشترین نفوذ را می‌گذارد و هرچه دوایر بزرگ‌تر می‌شوند، از اهمیت آن‌ها کاسته می‌شود. لذا می‌توان بزرگ‌ترین دایره را نماینده کل جامعه و یا سیستم اجتماعی دانست. بنابراین دایره داخلی نشان‌دهنده سیستم سیاسی است. این دایره سیستم فرعی اداره و بوروکراسی را، به‌عنوان یکی از عناصرش در بر می‌گیرد (هدی، ۱۳۸۸، صص. ۱۱۹-۱۲۰).

در این مؤلفه، سه متغیر تناسب با استانداردهای جهانی، افزایش عملکرد سیستم سیاسی و افزایش توزیعی نظام سیاسی وجود دارد. در مطالعه تطبیقی کشورهای آسیایی مشخص شد در مجموع در این پنج مؤلفه، نخست کره جنوبی با رتبه ۱۰۳، سپس ترکیه با رتبه ۶۲ و سرانجام ایران با رتبه ۳۹ قرار دارد. رتبه کشور سنگاپور ۸۱ و رتبه مالزی ۶۹ است.

جدول ۷. ظرفیت سیستم سیاسی

ردیف	کشورها	آزادی مطبوعات و رسانه‌ها	آزادی و برابری سیاسی	تناسب با استانداردهای جهانی	افزایش عملکرد سیستم سیاسی	افزایش توزیعی	میانگین
۱	ایران	۱۴	۲۱	۵۷	۳۰	۷۱	۳۹
۲	مالزی	۵۳	۴۵	۱۱۳	۶۰	۷۴	۶۹
۳	سنگاپور	۳۴	۸۶	۱۲۹	۷۰	۸۵	۸۱
۴	کره جنوبی	۱۳۲	۱۰۵	۱۱۲	۸۰	۸۴	۱۰۳
۵	ترکیه	۴۹	۴۴	۷۷	۷۰	۷۰	۶۲

فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان

(منبع: یافته‌های تحقیق)

۳-۵. افزایش توسعه سیاسی

توسعه سیاسی را افزایش ظرفیت نظام در پاسخ‌گویی به نیازهای مردم، ثبات سیاسی و همچنین افزایش مشارکت سیاسی می‌دانند (امین‌زاده، ۱۳۷۶، صص. ۲۳). بر این اساس، مؤلفه توسعه سیاسی به‌عنوان متغیر وابسته در این تحقیق دارای سه متغیر مشارکت سیاسی، ثبات سیاسی و پاسخ‌گویی سیاسی است. در مطالعه تطبیقی کشورهای آسیایی روشن شد نخست کره جنوبی با رتبه ۱۰۹، سپس ترکیه با رتبه ۷۱ و درنهایت ایران با رتبه ۳۳ قرار دارد. رتبه کشور سنگاپور ۷۷ و رتبه مالزی ۷۰ است.

جدول ۸. توسعه سیاسی

ردیف	کشورها	پاسخ‌گویی سیاسی	ثبات سیاسی	مشارکت سیاسی	میانگین
۱	ایران	۵۱	۱۸	۲۹	۳۳
۲	مالزی	۱۱۴	۵۳	۴۳	۷۰
۳	سنگاپور	۱۰۷	۹۱	۳۴	۷۷
۴	کره جنوبی	۱۸۲	۵۹	۸۷	۱۰۹
۵	ترکیه	۱۲۷	۱۶	۷۱	۷۱

(منبع: یافته‌های تحقیق)

در نهایت با استفاده از نوزده متغیر که برای تدوین سیاست‌های راهبردی در طراحی مدل ارزیابی توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی مورد مطالعه استفاده شد و با روش بازسازی مرتب گردید، می‌توان این جمع‌بندی را عرضه کرد:

جدول ۹. سیاست‌های راهبردی در طراحی مدل ارزیابی توسعه سیاسی

ردیف	کشورها	قابلیت سیستم اداری تعادلی	ظرفیت سیستم سیاسی	توسعه سیاسی	میانگین
۱	ایران	۳۵	۳۹	۳۳	۳۶
۲	مالزی	۷۴	۶۹	۷۰	۷۱
۳	سنگاپور	۹۷	۸۱	۷۷	۸۵
۴	کره جنوبی	۹۳	۱۰۳	۱۰۹	۱۰۲
۵	ترکیه	۷۲	۶۲	۷۱	۶۸

(منبع: یافته‌های تحقیق)

در این تحقیق، کشور کره جنوبی با میانگین رتبه ۱۰۲ در بالاترین رتبه توسعه نظام اداری در بین کشورهای آسیایی جای گرفته و سپس سنگاپور در رتبه ۸۵، مالزی در رتبه ۷۱، ترکیه در رتبه ۶۸ و ایران در رتبه ۳۶ قرار دارد. تجربه کشورهای تازه توسعه یافته آسیایی نشان داد در صورت وجود دولت توسعه‌خواه و ایجاد رابطه منطقی و عقلایی بین نهادهای

اداری و سیاسی نسبت به ایجاد یکپارچگی و منافع ملی، با اتخاذ متغیرهای تمرکززدایی، قانون‌گرایی و بسیج منابع ... می‌توان موجب افزایش کارآمدی سازمان‌های بوروکراتیک شد و با افزایش عملکرد و افزایش توزیعی حاصل از کارآمدی، به توسعه نائل آمد. کشورهایی که بیشتر این مؤلفه‌ها را رعایت کردند، وضعیت بهتری از سایر کشورها داشتند.

۴-۵. تجزیه و تحلیل یافته‌ها

سیاست‌های راهبردی در توسعه سیاسی به شکل عام را می‌توان به شرح زیر بیان کرد:

۱. توسعه سیستم سیاسی بدون ایجاد نظام‌های اداری مدرن (سازمان‌های مدرن و تخصصی و تفکیک وظایف و نقش‌ها) امکان‌پذیر نیست؛
۲. توسعه سیستم سیاسی بدون ایجاد نظام‌های مدرن سیاسی (احزاب، انتخابات آزاد، مطبوعات و رسانه‌های مستقل و آزاد) امکان‌پذیر نیست؛
۳. کشورها بر مبنای توانایی تبدیل قابلیت‌های نظام‌های اداری خود به ظرفیت‌های سیاسی می‌توانند به توسعه دست یابند؛
۴. توسعه سیستم سیاسی بدون اجماع نخبگان سیاسی حول محور برنامه‌های توسعه و برنامه‌ریزی بلندمدت امکان‌پذیر نیست.

۶. نتیجه

عمر توسعه با مدرنیزاسیون اقتدارگرایانه در کشورهای آسیایی مورد مطالعه (ایران، ترکیه و کره جنوبی) کمتر از یکصد سال است. در این مدت، کشورهای مذکور تحولات گوناگون اجتماعی، سیاسی و اقتصادی را در شکل‌های مختلفی همچون جنبش‌های اجتماعی، کودتاها، اصلاحات و حتی انقلاب‌ها را پشت‌سر گذاشته‌اند. هر کدام از این کشورها به موفقیت‌هایی دست یافته‌اند که با نگاهی واقع‌بینانه به مقوله توسعه‌یافتگی در کشورهای در حال توسعه آسیایی، می‌توان سیاست‌های راهبردی در توسعه سیاسی تعادلی را مناسب‌ترین روش برای ایجاد تعادل بین دو سیستم اداری و سیاسی در فرایند رسیدن به توسعه دانست؛ زیرا ارتباطی متقابل و دوجانبه با همدیگر دارند. طبیعی است که رویکرد یک‌جانبه‌گرایانه و نامتوازن راه به جایی نخواهد برد. عدم تعادل (در حالت بالا بودن بوروکراسی اداری و پایین بودن سطح نهادینه کردن نهادهای سیاسی) سیستم سیاسی را ناتوان و ناکارآمد می‌کند و دست بوروکرات‌ها را برای فساد و انجام هر کاری باز می‌گذارد. برعکس، عدم تعادل (در حالت بالا بودن و غلبه نهاد سیاسی) ناکارآمدی را گسترش می‌دهد و سیستم تاراج را به وجود می‌آورد و با روی کار آمدن ناشایستگان، فساد و تباهی سیستم سیاسی را فرامی‌گیرد.

بدهی است که هر نوع نظام سیاسی با هر ویژگی‌ای نمی‌تواند عهده‌دار مسئولیت توسعه کشور شود و دولت‌ها باید ایده‌ها، ساختارها و نهادهای خاصی داشته باشند تا زمینه را برای تحقق توسعه فراهم آورند. از آنجا که جوامع حالت دینامیک و پویا دارد، وجود تعادل میان دو نظام اداری و سیاسی لازمه توسعه سیاسی است. شاخص‌های نوزده‌گانه‌ای که در مدل تحقیق ارائه شد، بر توسعه سیاسی اثر و همچنین بر همدیگر اثر می‌گذارند و حالت تشدیدکننده‌ای بر همدیگر دارند؛ به‌گونه‌ای که به‌طور دقیق نمی‌توان مشخص کرد کدام متغیر نسبت به دیگری جامعیت بیشتری دارد و می‌تواند متغیرهای دیگر را در زیرمجموعه‌اش قرار دهد. این متغیرها به‌صورت متقابل بر هم تأثیر می‌گذارند و همدیگر را بازتولید می‌کنند.

همچنین به‌نظر می‌رسد مجموعه حاکمیت سیاسی هر کشوری باید با تعامل کافی به این نتیجه برسد که اصلاح نظام اداری و سیاسی به‌صورت هم‌زمان و متعادل می‌تواند بهترین جهت‌دهنده به توسعه کشور باشد و به افزایش عملکرد و مشروعیت آن نظام بینجامد. تعامل در این راه با اجماع نخبگان سیاسی کشور با رعایت اولویت منافع ملی در چارچوب سیاست‌های راهبردی نظام سیاسی، نهادسازی، تفکیک ساختارها و تخصصی کردن نقش‌ها، بوروکراتیزه کردن نظام اداری، برنامه‌ریزی بلندمدت، بهبود کیفیت مقررات، بسیج منابع، آزادی مطبوعات و رسانه‌ها، آزادی و برابری سیاسی در هر کشوری امکان‌پذیر است. مسلم است که ایجاد ترکیب مناسب و هماهنگی میان برنامه‌های توسعه ملی این کشورها با الزامات بین‌المللی، نکته کلیدی برای درک توسعه سیاسی در کشورهای آسیایی به‌شمار می‌آید.

افزایش نقش مردم با مشارکت سیاسی در زمینه‌های گوناگون جامعه و همچنین ثبات سیاسی و امنیت و به‌تبع آن ثبات اقتصادی، شکل‌گیری بخش خصوصی کارآمد در این کشورها به‌همراه هم‌گرایی‌های منطقه‌ای و تعاملات عاقلانه با نظام بین‌الملل از الزامات توسعه است. این موضوع می‌تواند در هر یک از کشورهای آسیایی به‌گونه‌ای متفاوت باشد. آن‌ها باید با تمام این مشکلات و چالش‌ها یا شماری از آن‌ها به‌طور هم‌زمان دست‌وپنجه نرم کنند. آنچه در این میان اهمیت دارد، میزان منابع در دسترس سیستم سیاسی کشور است و اینکه سیستم سیاسی تا چه اندازه توانایی بسیج منابع دارد. همچنین همراهی دیگر سیستم‌های جامعه با سیستم سیاسی چه میزان است و سیستم سیاسی و نخبگان سیاسی آن تا چه اندازه از توانایی، خلاقیت، سازگاری و انطباق با تغییرات پیش‌روی کشور و پاسخ‌گویی موفقیت‌آمیز به الزامات و ضرورت‌های محیط برخوردارند. به‌میزانی که کشورهای آسیایی در سیاست‌های راهبردی خود در تبدیل قابلیت‌های نظام‌های اداری‌شان به ظرفیت‌های سیاسی موفق بوده‌اند، به همان میزان نیز توانسته‌اند در رسیدن به توسعه پیروز باشند.

۷. پیشنهادها

۱. توسعه سیستم سیاسی بدون ایجاد سیاست‌های راهبردی در نظام‌های اداری مدرن

(سازمان‌های مدرن و تخصصی و تفکیک وظایف و نقش‌ها) امکان‌پذیر نیست. ایران فاقد سازمان‌های مدرن برای امر توسعه و یا سازمانی ویژه متولی امر توسعه، مانند وزارت توسعه در کشور ترکیه است. بعضی از سازمان‌ها به‌موازات همدیگر ایفای نقش کرده، حتی گاهی کار همدیگر را خنثی می‌کنند. ما هنوز شخصیت‌محور هستیم، نه ساختارمحور و برخی از مقامات و شخصیت‌ها کارویژه‌های متعدد دارند. توسعه سیستم سیاسی بدون اجماع نخبگان سیاسی حول محور برنامه‌های توسعه و برنامه‌ریزی بلندمدت ممکن نیست. با تغییر دولت‌ها، سیستم دولتی دستخوش تحولات زیادی می‌شود.

۲. توسعه سیستم سیاسی بدون ایجاد سیاست‌های راهبردی در نظام‌های مدرن سیاسی (احزاب، انتخابات آزاد، مطبوعات و رسانه‌های مستقل و آزاد) امکان‌پذیر نیست. در ایران، احزاب مدرن که پشتوانه عظیمی داشته باشند، در انتخابات و تحولات سیاسی نقش‌آفرینی کنند، کاندیدای خود را معرفی و برنامه‌شان را به مردم عرضه کنند، وجود ندارد. مطبوعات کشور (غیر از چند روزنامه رسمی دولتی) فاقد قدمت، کادر حرفه‌ای و شمارگان زیاد است و از امنیت حرفه‌ای لازم برخوردار نیست. رادیو و تلویزیون در انحصار دولت است و بخش خصوصی وارد این عرصه نشده است. مطبوعات آزاد نتوانسته‌اند رکن چهارم آزادی تلقی شوند و با افشاگری، با فساد دولتی مبارزه کنند. بر طبق آمار مؤسسه‌های بین‌المللی، هر سال بر رتبه فساد کشور افزوده می‌شود.

۳. توسعه سیستم سیاسی بدون ایجاد سیاست‌های راهبردی در جذب سرمایه‌گذاری و فناوری امکان‌پذیر نیست. سیستم سیاسی کشور ما فاقد ثبات سیاسی لازم برای جذب سرمایه‌گذاری و فناوری خاصی است. در سیاست خارجی نیز گرفتار تحریم‌های گسترده بین‌المللی هستیم. شاهد بیشترین فرار مغزها و سرمایه‌هاییم. در مقایسه با دیگر کشورهای آسیایی با داشتن بیشترین ظرفیت و توانمندی و امکان دسترسی به منابع طبیعی و زیرزمینی، دارای کمترین امکان بسیج امکانات هستیم و کارآمدی نظام دولتی و اداری به‌شدت ضعیف است. بخش خصوصی کوچک و بخش دولتی بسیار بزرگ است. اقتصاد کشور ایران جزو بسته‌ترین اقتصادهای جهان به‌شمار می‌رود و دستوری است. بانک مرکزی فاقد استقلال و ارزش پول ملی در حال کاهش است. اقتصاد کشور هنوز مزیت‌های برتر خود را شناسایی و بر آن‌ها سرمایه‌گذاری نکرده است.

۴. سیاست‌های راهبردی در توسعه سیاسی کشور در تبدیل قابلیت‌ها به ظرفیت‌ها موفق نبوده است. کشور ما فاقد توانایی عام تبدیل قابلیت‌های نظام‌های اداری همچون قابلیت نظام اداری (یکپارچگی، قانون‌گرایی، کارآمدی و بسیج منابع)، قابلیت جهت‌دهی عقلایی (اقتدار و مشروعیت و اجماع نخبگان) و قابلیت ساختارسازی نظام اداری (تمرکززدایی، تفکیک ساختارها و نقش‌ها، بوروکراتیزه کردن نظام اداری و برنامه‌ریزی بلندمدت) به ظرفیت‌های

سیاسی سیستم همچون جهت‌دهی سیاسی (آزادی مطبوعات و رسانه‌ها، و آزادی و برابری) و ظرفیت سیستم سیاسی (تناسب با استانداردهای جهانی، افزایش عملکرد دولت و افزایش توزیعی) است.

ملاحظات اخلاقی

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان

تمام نویسندگان در آماده‌سازی این مقاله مشارکت کرده‌اند.

تعارض منافع

بنابه اظهار نویسندگان، در این مقاله هیچ‌گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی‌رایت

طبق تعهد نویسندگان، حق کپی‌رایت (CC) رعایت شده است

References

- Abdollahi, M., & Raad, F. (2009). Study of transformation and structural impediments of political development in Iran (1925-2003). *Iranian Journal of Sociology*, 10(1), 30-31. (Persain)
- Abrahamian, E. (1982). *Iran between two revolutions (from the constitutional revolution to Islamic revolution)* (translated into Farsi by K. Firouzmand, H. Shams Avari, & M. Modir Shanechi). Tehran, Iran: Markaz Publication. (Persain)
- Aminzade, M. (1982). Political development. *Political & Economic Ettelaat*, 117-118, 104-117. (Persain)
- Chamlou, N. (2019). *Iran's economic performance since the 1979 Revolution*. Atlantic Council. [Iran's economic performance since the 1979 Revolution - Atlantic Council](#)
- Etebarian Khouasgani, A., & Gholipour Moghaddam, M. (2017). A comparative review of political development theories. *International Journal of Business Management and Entrepreneurship*, 1(3), 126-139. (Persain)
- Evans, P., & Rauch, J. E. (1999). Bureaucracy & growth: A cross-national analysis of the effects of "Weberian" state structures on economic growth. *American Sociological Review*, 64(5), 748-765.
- Ghaderi, R., Pouriani, M. H., & Mohseni Tabrizi, R. (2020). A comparative study of Iran and South Korea development programs over the past four decades with an emphasis on economic-political development. *Journal of Iranian Social Development Studies*, 12(48), 89-107. (Persain)
- Heady, F. (2009). *Public administration: A comparative perspective* (translated into Farsi by Gh. Memarzade Tehran, & S. M. Alvani). Tehran: Andisheh-haye Gohar-bar. (Persain)
- Hong, T. Y. (2013). A comparative study on the role of government and civil society in socio-economic development of South Korea and Iran (1961-1979) [Unpublished doctoral dissertation]. University of Isfahan. (Persain)
- Huntington, S. (1984). Will more countries become democratic? *Political Science Quarterly*, 99(2), 193-218.
- Johari, J. C. (1993). *Comparative politics* (3rd ed.). Uk: Sterling Publication.
- McQuail, D. (2009). *McQuail's mass communication theory: An introduction* (translated into Farsi by P. Ejlali; 3rd ed.). Tehran: Bureau of Media Development and Studies. (Persain)
- Moeinipour, M. (2009). A comparative study between Huntington's political development model with political growth model in Mahdavi society. *Mashreq-e Mouood*, 3(12), 86-

87. (Persain)

Press freedom index. (2022, December 8). In Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/Press_Freedom_Index .2002-2020

Pye, L. (1965). The concept of political development. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 358, 1-13.

Pye, L. W. (2001). *Crises and sequences in political development* (translated into Farsi by Gh. Khajeh Sarvari). Tehran: Saheb Kowsar Publication. (Persain)

Riggs, F. (1964). *Administration in developing countries: The theory of prismatic society*. Boston: Houghton Mifflin Company.

Ruggie, J. G. (1998). *Constructing the world polity: Essays on international institutionalization*. London and New York: Routledge.

Safarian, R., Shahramnia, A. M., Masoudnia, H., & Makki, P. (2017). The structure of administrative system and political development during the Reformation era. *Political and International Approaches*, 9(51), 121-146. (Persain)

Sariolghalam, M. (2020). *Iran's rationality and development*. Tehran: Farzan Rouz Publishers. (Persain)

Waldo, D. (1984). *The Administration state: The study of the political theory of American public administration*. New York: Routledge.

The Global Economy. (2022, December 1). State legitimacy index - Country rankings. State legitimacy index by country, around the world | TheGlobalEconomy.com The Global Economy.com.State legitimacy index - Country rankings. 2009-2019.

<http://www.li.com/>

<https://bti-project.org/de/meta/downloads.html>

<https://data.worldbank.org/>

<https://www.prosperity.com/>

https://www.theglobaleconomy.com/rankings/state_legitimacy_index/